

TARTU ÜLIKOOL
Sotsiaalteaduste valdkond
Johan Skytte poliitikauuringute instituut

Karl Rammo

UUED DEMOKRAATIAD KUI UUS NÄHTUS DEMOKRAATIA UURINGUTES

Bakalaureusetöö

Juhendaja: Vello Andres Pettai, PhD

Tartu 2017

Olen koostanud töö iseseisvalt. Kõik töö koostamisel kasutatud teiste autorite seisukohad, ning kirjandusallikatest ja mujalt pärinevad andmed on viidatud.

.....

/töö autori allkiri/

Kaitsmine toimub ...../kuupäev/ kell ...../kellaaeg/
...../aadress/ auditooriumis ...../number/.

Retsensent: ..... /nimi/ (...../teaduskraad/),
..... /amet/

Abstrakt

Antud töö analüüsib uusi demokraatiasid kui uut nähtust demokraatlike režiimide uuringutes. John McCormick on oma teoorias loonud senise kolme maailma käsitluse asemel kuue arengujao teooria, mis eristab liberaaldemokraatiasid, uusi demokraatiasid, vähem arenenud riike, marginaalseid riike, kommunistlike ja postkommunistlike riike ning islamiriike. Autor analüüsib, kas antud teooria vastab tegelikkusele replikeerides McCormicki teooriat uue ja täiuslikuma andmebaasi abil. Varieties of Democracy (V-Dem) andmebaasis sisalduvaid agregeeritud demokraatia indekseid rakendades, leitakse, et uute demokraatiade arengujagu on nii mõnegi indeksi puhul relevantne arengujagu. Seda arengujagu iseloomustavad kõige enam valimisdemokraatia, liberaalsuse ja deliberatiivsuse indeksid. Nendes näitajates jääb antud arengujagu kõrgemalt arenenud liberaaldemokraatiade ja vähem arenenud riikide arengujagude vahele. V-Dem andmebaas võimaldab uurida riike ja arengujagusid senisest täiuslikumalt, hõlmab endas paljusid demokraatiasid mõõtvaid indekseid ja nende abil on võimalik varasemate autorite teooriat põhjalikult analüüsida. Töö demonstreerib V-Dem andmebaasi uudsust, mille abil on võimalik tulevikus erinevaid riike või riikide gruppe põhjalikumalt analüüsida.

Sisukord

Sisukord	4
Sissejuhatus	5
1. McCormicki arengujagude teooria ja uute demokraatiade arengujagu.....	7
1.1. McCormicki arengujagude teooria.....	7
1.2. Uute demokraatiade arengujagu.....	12
2. Varieties of Democracy ning McCormicki teooria puudused	17
2.1. Demokraatia uuringud Varieties of Democracy andmebaasiga	17
2.2. McCormicki metoodika puudused Varieties of Democracy'ga võrdluses	19
3. Uued demokraatiad kui uus nähtus demokraatia uuringutes.....	22
3.1 Uute demokraatiade arengujao analüüs Varieties of Democracy andmebaasiga ...	22
Kokkuvõte	35
Kasutatud kirjanduse loetelu	37
Summary	40

Sissejuhatus

Külma sõja ajal sai tuntuks käsitus, mis jagas maailma kolmeks: I, II ja III maailm. Sellele jaotusele olid omased erinevad režiimid, mis domineerisid erinevates maailmades. Antud käsitus ei ole enam tänapäeval relevantne ja režiimide hulk on muutunud palju mitmekesisemaks. Üheks uueks jaotuseks riikide arenguastmete hindamisel on viimastel aastakümnetel esile kerkinud uued demokraatiad. Taolist riikide kategooriat on kõige prominentsemalt toonud esile John McCormick oma teoses „Comparative politics in transition“, kus autor tugines tuntud indeksitele organisatsioonide poolt nagu Freedom House, Economist, Transparency International ja World Bank, mille abil jaotas riigid kuueks erinevaks arengujooks. Nendest jaotustest võetakse antud töös vaatluse alla uued demokraatiad ja seda kompleksema andmebaasi, Varieties of Democracy (V-Dem), abil. Seeläbi on võimalik vaadelda, kas pealtnäha lihtsad ja peavoolu mõõteinstrumentide põhjal tehtud järeldused leiavad tõestust ka keerukamat andmebaasi kasutades, mis võtab arvesse rohkem indekseid ja mitmekülgsemaid demokraatia aspekte. Antud töö analüüsib uusi demokraatiasid, lähtudes seisukohast, et V-Dem andmebaas annab laialdasema ja täpsema ülevaate antud arengujao kui McCormicki varasemalt kasutatud peavooluindeksid.

Antud töö eesmärk on analüüsida, kas McCormicki käsitluse alusel loodud uute demokraatiade liigitus leiab ülekinnitamist V-Dem andmebaasi näitel. Autor on enda uuringu alguseks valinud 1980. aastate keskpaiga, mil traditsiooniline kolme maailma käsitus ei olnud enam asjakohane ja maailm hakkas külma sõja lõpul muutuma (McCormick 2013:10). Sellest tulenevalt keskendutakse bakalaureusetöös perioodile 1985 kuni 2012. Sel perioodil arenes välja suur osa uutest demokraatiatest ning aja jooksul on demokraatlikud riigid rohkem kinnistunud, mistõttu on alust uurida selle arengujao demokraatlikkust laiemast ja mitmetasandilisemast põhimõttest lähtudes. Lähtudes eelnevast on antud bakalaureusetöös püstitatud järgmised uurimisülesanded:

- tuua välja McCormicki metoodika ja selgitada uute demokraatiade mõistet;
- kirjeldada V-Dem andmebaasi metoodikat ja eripära demokraatia mõõtmisel;

- vaadelda V-Dem andmebaasi järgi, kas uute demokraatiade kontseptsioon vastab andmebaasile ja millised on muutused vaadeldaval perioodil.

Töö struktuur lähtub uurimisülesannetest. Kõigepealt tuuakse välja McCormicki teooria arengujagudest ja kirjeldatakse uute demokraatiade arengujagu. Seejärel selgitatakse McCormicki metoodikat ning võrreldakse seda V-Demiga. Töö teises osas analüüsitakse V-Dem andmebaasis kasutatavate agregeeritud indeksite abil uusi demokraatiasid, et välja selgitada selle arengujao relevantsus ning muutused ajas aastatel 1985 kuni 2012. Peale selle võrreldakse antud arengujagu teiste McCormicki arengujagudega, et näha, kas uued demokraatiad on erinevate perioodide ja indeksite puhul eraldiseisev arengujagu.

Töös kasutatakse analüüsimiseks V-Dem andmebaasi, mis hõlmab endas mitmetasandilist andmekogumikku, mille abil on võimalik demokraatiasid kontseptualiseerida ja mõõta (Coppedge et al. 2015a). Kuna V-Dem on ulatuslikum kui varasemad poliitilist arengut mõõtnud andmebaasid, siis töö keskendub McCormicki algse jaotuse replikeerimisele, uue ja täiuslikuma andmebaasi alusel. Andmebaasile on omane, et lisaks kõrgele näitajate arvule on seal demokraatia indeksid, mis võtavad aluseks erinevaid demokraatia külgi. Uusi demokraatiasid analüüsitakse erinevate näitajate abil eelnevalt kirjeldatud perioodil. Töös koostatakse ülevaatlikke jooniseid ja tabeleid V-Demi välja töötatud agregeeritud indeksitega, misjärel analüüsitakse muutuseid ajas ning võrreldakse uusi demokraatiasid teiste McCormicki arengujagudega. Indeksid hõlmavad endas selliseid demokraatia vorme nagu osaluse, liberaalsuse, egalitaarsuse, deliberatiivsuse ning lisaks sellele ka valimisdemokraatia indeks, mis on V-Dem andmebaasis agregeeritud intervallskaalal nullist üheni. Joonised koostatakse andmetöötlusprogrammiga Stata ning täpsemate tulemuste saamiseks lisatakse arengujagude keskmistele ka usaldusvahemikud. Lisaks analüüsitakse lühidalt kõigi demokraatia indeksite allkomponente, et vaadelda, milliste aspektide poolest uued demokraatiad teistest McCormicki arengujagudest erinevad.

1. McCormicki arengujagude teooria ja uute demokraatiate arengujagu

1.1. McCormicki arengujagude teooria

John McCormick on leidnud oma teoses *Comparative Politics in Transition*, et maailma kolmeks arengujaoks jaotamine on raamistikuna vananenud. Sellest tulenevalt on McCormick loonud uue jaotuse, kus riigid on grupeeritud kuueks arengujaoks, kasutades jaotuse aluseks erinevaid poliitilisi, majanduslikke ja sotsiaalseid näitajaid (McCormick 2013:12). Näitajad ja andmebaasid, mida uue arengujagude grupeeringu puhul on kasutatud, põhinevad selliste organisatsioonide nagu Freedom House, World Bank, Transparency International, Economist, ÜRO loodud ja hallatavatel indeksitel. Need on lihtsustatud indeksid, mis aitavad hinnata vabadust, demokraatiat või üldist inim- ja majanduslikku arengut erinevates riikides üle maailma. McCormick muutis senist maailma kolmeks jaotamise teooriat, tuues sisse uued arengujaoad, mis muutuvad maailmas ja külma sõja lõpuperioodil esile kerkisid.

McCormicki teooriat iseloomustab tabel 1, kus tuuakse välja McCormicki teooria ülevaade ja hinnangud vastavalt arengujagudele ning näitajatele. Antud tabelit on võimalik iseloomustada kui uut jaotust maailma arengujagudest. Esimesest maailmast on välja kasvanud liberaaldemokraatiad, kes igas aspektis saavad maksimaalse hinnangu 4. Teisest maailmast on alles jäänud post-kommunistlikud riigid, kes koos islamiriikidega moodustavad omaette kategooria, mida ei ole võimalik hinnata, kuna tegemist on tugevalt ideoloogilistel alustel põhinevate arengujagudega. Kolmas maailm on antud analüüsi kontekstis kõige olulisem, kuna sellest arenesid välja kolm uut arengujagu, mida varasemalt ei eksisteerinud: uued demokraatiad, vähemarenenud riigid ja marginaalsed riigid. Nende arengujagude eristamiseks on antud hinnangud skaalal 1-3, mis annab üldistades ülevaate uuest jaotusest.

Tabel 1. McCormicki jaotuse ülevaade võrdluses vana jaotusega.

Vana jaotus	I maailm	III maailm			II maailm
McCormicki uuritud näitajad	Liberaal-demokraatiad	Uued demo-kraatiad	Vähem-arenenud riigid	Margi-naalsed riigid	Islamiriigid ja postkommunistlikud riigid
Poliitilised näitajad	4	3	2	1	-
Majanduslikud näitajad	4	3	2	1	-
Sotsiaalsed näitajad	4	3	2	1	-

Allikas: (McCormick 2013); autori koostatud.

Järgnevalt on kirjeldatud poliitilisi, majanduslikke ja sotsiaalseid näitajaid, millel põhineb McCormicki teooria kuuest arenguajaost. Poliitiliste näitajateks kasutab autor Freedom House'i vabaduse indeksit, kus riike kategoriseeritakse vastavalt poliitiliste õiguste ulatusele. See tähendab, et arvestatakse inimeste võimalust poliitilistes protsessides osaleda ja kodanike vabadust, mis koosneb omakorda sõnavabadusest, õigusorganite vabadusest, majanduslikest õigustest ja isikuautonoomiast (Freedom House 2015). Vastavalt nendele indikaatoritele hinnatakse riike kas vabaks, pooleldi vabaks või mitte vabaks. Freedom House annab hinnangu skaalal ühest seitsmeni, kus üks on kõige vabam ja seitse mitte vaba (Freedom House 2015). McCormick ise leiab, et kuigi vabadus on suhteline mõiste, pakub Freedom House antud indikaatoritest head ülevaadet (McCormick 2013:13). See käsitlus on üheks osaks McCormicki raamatus välja toodud arengujagude määramisest.

Lisaks Freedom House'i vabaduse indeksile kasutab McCormick Maailmapanga ülemaailmse valitsemise indikaatoreid (Worldwide Governance Indicators), mis moodustavad teise osa poliitilistest näitajatest (McCormick 2013:13). Maailmapank on loonud indeksi, mille abil mõõdetakse demokraatia elujõulisust järgmisi näitajaid arvesse võttes: poliitiline stabiilsus, valitsuse efektiivsus, seadusevõim, kontroll korruptsiooni üle, häälekus ja vastutus, regulatsioonide kvaliteet (Kaufmann, Kraay, Mastruzzi 2011:2). Kolmandaks poliitiliste näitajate indeksiks on The Economist loodud demokraatia indeks (The Economist Intelligence Unit – EIU), mis võtab arvesse näitajaid viies kategoorias: valimiste protsess ja pluralism, kodanikuvabadused, poliitiline osalus, valitsuse

funktsionaalsus ja poliitiline kultuur (The Economist 2007). EIU indeksis antakse hinnang skaalal ühest kümneni, mille tulemusena saab pidada pea pooli maailma riike mingite näitajate alusel demokraatlikuks, ent täielikult demokraatlikuks võib pidada vaid 28 riiki maailmas (McCormick 2013:13). Tänapäevaks on The Economisti indeks mõnevõrra muutunud, võttes arvesse paindlikumaid režiime, ent McCormicki teooria aluseks oli kolmeks jaotav Economisti demokraatia indeks.

Poliitiliste näitajate osas viimasena vaatleb McCormick Transparency Internationali (TI) korruptsiooniindeksit. Alates 1995. aastast kogub TI informatsiooni ettevõtetelt, pankadelt, ühingutelt ja erinevatelt iseseisvatelt institutsioonidelt, mille abil mõõdetakse korruptsiooni ulatust riigis (McCormick 2013:15). Mida madalama skooriga on riik, seda rohkem on korruptsiooni. TI indeks põhineb erinevatest allikatest pärinevatel individuaalsetel küsitlustel, mille abil suurendatakse indeksi usaldusväärsust (Saha, Gounder, Su 2012:2). Nende nelja erineva indeksi abil määrab McCormick arengujagude poliitilised näitajad.

Kuna poliitika ja majandus on tihedalt seotud, siis on McCormick vaadelnud ka majanduslikke näitajaid. Esimese näitajana on McCormick eelistanud SKP-d elaniku kohta, mis võtab arvesse rikkuse jaotumist kogu riigis. Peale selle on majanduses olulisel kohal kolme peamise sektori eristamine, milleks on teenindus, tööstus ja põllumajandus. Arenenumates riikides on üldiselt olulisema osatähtsusega teenindussektor ja vähem arenenud riikides põllumajandussektor, kuna teenused on iseloomulikud keerulisemale majandusele, tuues rohkem tulu. (McCormick 2013:16-18)

Lisaks eelnevale toob McCormick oma raamistikus välja majandussüsteemide mõiste. Seejuures eristab autor vabaturumajandusega riike, plaanimajandusega riike, vähem arenenud majanduse ja ebastabiilse majandusega riike (McCormick 2013:18). Need süsteemid on omased erinevatele arengujagudele, kus liberaaldemokraatiad on tuntud kui vabaturumajandusega riigid ja ebastabiilse majandusega on tuntud kui vähem arenenud riigid. Viimaks kasutab McCormick Fraser'i instituudi majanduse vabaduse indeksit, kus majandust vaadeldakse selliste näitajate abil nagu indiviidi valikuvabadus, kaubavahetuse

vabadus, vaba konkurents, indiviidi vara ja õiguste kaitse (Gwartney, Lawson, Hall 2016:7). Riike hinnatakse skaalal ühest kümneni, kus kümme on majanduslikult kõige vabam ja üks kõige vähem vaba. Nende näitajate abil hindab McCormick erinevates arengujagudes olevate riikide majandust.

Viimase osa McCormicki metodoloogias moodustavad sotsiaalsed näitajad. McCormick leiab, et kuigi poliitiliste ja majanduslike näitajate vaatlemisega on võimalik määrata valitsuse struktuurid ja toimimine, siis süsteemi kui terviku vaatlemiseks on vajalik vaadelda ka elukvaliteeti (McCormick 2013:19). Siinkohal on oluliseks indeksiks ÜRO inimarengu indeks, mis kombineerib eeldatavat eluiga, täiskasvanute kirjaoskust, kaasatust haridusse ja SKP-d elaniku kohta, et määrata riikide areng kolmesel skaalal: kõrge, keskmine ja madal (Śleszyński 2016:3). Võrreldes poliitiliste ja majanduslike näitajatega on sotsiaalsete näitajate puhul ainult üks indeks, mida McCormick arvesse võtab.

Tulenevalt nendest näitajatest on McCormick jaotanud maailma riigid arengujagudeks: liberaaldemokraatiad, uued demokraatiad, vähemarenenud riigid, islamiriigid, kommunistlikud ja postkommunistlikud riigid ning marginaalsed riigid. Jaotus ei ole absoluutne ning igas arengujaoos on riike, mis sinna hästi sobivad ja ka selliseid riike, mis võivad jääda kahe arengujao vahele (McCormick 2013:22). McCormicki jaotuse võtab hästi kokku tabel 2. Tabelis on välja toodud kõigile arengujagudele iseloomulikud jooned peamiste näitajate põhjal.

Tabel 2. Kuue arengujao peamised tunnused McCormicki järgi.

Liberaal-demokraatiad	Kommunistlikud ja postkomm. riigid	Uued demokraatiad	Vähem-arenenud riigid	Islami-riigid	Marginaalsed riigid
Liberalism ja demokraatia	Tsentraliseeritud poliitiline kontroll	Demokratisseerumine	Nõrgad poliitilised institutsioonid	Lõhestunud poliitilised identiteedid	Ebaõnnestunud poliitilised süsteemid
Riigistruktuurid on püsivad	Riigistruktuurid üleminekul	Arenevad riigistruktuurid	Ebastabiilsed riigistruktuurid	Pinged riigi ja religiooni vahel	Nõrgad riigistruktuurid
Postindustriaalne majandus	Tsentraliseeritud majanduslik kontroll	Majanduslik üleminek	Majanduslik väljavaade piiratud	Erinevatest elementidest koosnev majanduslik vara	Majanduslik stagnatsioon või taandareng
Kõrge elatustase	Probleemid sotsiaalse kohaldumise-ga	Paranev elatustase	Puudulikud sotsiaalteenused	Sotsiaalne ja majanduslik ebavõrdsus	Tõsine sotsiaalne puudujääk
Kõrge mõjukus maailmas	Väline identiteedikriis	Uus mõjukus regionaalsel ja globaalsel tasandil	Regionaalselt ja globaalselt marginaalse mõjuga	Uus mõjukus globaalsel tasandil	Negatiivne mõjukus globaalsel tasandil

Allikas: (McCormick 2013:24); autori koostatud.

Tabelist 2 on näha, et igal arengujao on iseloomulikud jooned ning seda nii poliitiliste, majanduslike kui ka sotsiaalsete näitajate puhul. Arengujao on mitmes aspektis eristatavad, kuid samas on ka sarnasusi. Antud töös keskendutakse uute demokraatiade arengujaole, sest see on viimasel ajal olnud üks aktuaalsemaid arengujagusi. Sinna kuulub riike, kus viimaste aastakümnete jooksul on toimunud demokratiseerumine, majandus on jõudsalt arenenud ja riigistruktuurid ning elatustase sarnanevad üha enam liberaaldemokraatiatele. Seetõttu on võimalik uurida, kas uued demokraatiad on aja jooksul säilitanud oma relevantsuse ning oma positsiooni erineva arengujao teiste McCormicki arengujagude vahel.

1.2. Uute demokraatiate arengujagu

Uute demokraatiatena on tuntuks saanud riigid, kus demokratiseerumine on toimunud viimase 30 aasta jooksul ja mis on globaalselt üha rohkem silma paistnud. Demokraatia kõige üldisemas mõistes tähendab rahvavõimu (Coppedge et al. 2011:2). See on ka McCormicku loodud jaotuse üheks aluseks. Uued demokraatiad on algsest demokraatia definitsioonist kaugemale arenenud ja seda on mitmed autorid uurinud. Kesksed punktid, mis iseloomustavad uusi demokraatiasid ja eristavad neid teistest liigitustest on McCormicki järgi järgmised: demokratiseerumine on toimunud viimase paarikümne aasta jooksul, loodud on mitmeid stabiilseid institutsioone ja struktuure riigis, majanduslik areng on mitmekesine ning suurem rõhk on teenustel ja tööstusel, elatustase ja tehnoloogia areng on tõusnud ning selle kõige tulemusel on riigid rahvusvahelisel tasandil oma positsiooni oluliselt parandanud (McCormick 2013:290-291). See tähendab, et uued demokraatiad on üha enam globaalselt nähtavad, majanduslikult olulise tähtsusega ja mitmeid demokraatlikke printsiipe austavad riigid.

McCormick mõistab uute demokraatiate all selliseid riike, kus demokraatlikkus ning majanduslik ja sotsiaalne areng on kaugemale arenenud kui näiteks vähemarenenud või postkommunistlikes riikides. Uute demokraatiate arengujaos olevad riigid on järgmised: Argentiina, Barbados, Brasiilia, Tšiili, Costa Rica, India, Indoneesia, Jamaika, Malaisia, Mauritius, Mehhiko, Panama, Filipiinid, Lõuna-Aafrika Vabariik, Taiwan, Tai, Trinidad ja Tobago ning Türgi (McCormick 2013:291). Valimis olevad riigid on mitmekesised, mis võimaldab saada ülevaate uutest demokraatiatest maailmas. Nende riikide hulgas on suuremaid ja mõjukamaid riike nagu Brasiilia, India, Lõuna-Aafrika Vabariik ja Türgi. Samas on ka rahvaarvult ja suuruselt väiksemaid riike nagu Trinidad ja Tobago, Mauritius ja Panama, mis asuvad erinevates regioonides. Arengujaos olevad riigid tõestavad, et demokraatia on muutumas globaalseks riigivormiks ning ei piirdu enam lääneliku maailmaga, vaid demokraatlikke riike võib leida igast maailmajaost. Järgnevalt vaadeldakse teiste autorite näitel, mida on uute demokraatiate kohta varasemas kirjanduses leitud.

Lisaks McCormickile on paljud teised autorid kirjeldanud uusi ja arenevaid demokraatiaid kui üht uut arengujagu maailmas. Näiteks Markoff ja White on leidnud, et 1970. aastate teine pool ja 1980. aastad on aeg, mil demokraatlike režiimide arv hoogsalt kasvama hakkas (Markoff, White 2009:58-59). Huntington on seda perioodi kutsuma hakanud kolmandaks demokratiseerumise laineaks (Huntington 1991). Sellest tulenevalt on uurimuse aluseks periood 1985. aastast kuni 2012. aastani. See periood oli aluseks McCormicki arengujagude teooriale, mis saab ka teiste autorite näitel kinnitust.

Uute demokraatiate seas on mõjukaid ja kiiresti arenevaid riike nagu Brasiilia, India, Indoneesia, Lõuna-Aafrika Vabariik ja Türgi (Piccone 2011:1). Need riigid on esindatud ka McCormicki arengujaos. Vaatamata sellele on leitud, et uued demokraatiad on mitmes aspektis liberaaldemokraatiatest vähem arenenud. Piccone toob välja, et uutes demokraatias on nõrk kodanikuühiskond, probleeme korruptsiooniga ning demokraatia ja inimõiguste levitamise osas ollakse tagasihoidlikumad kui liberaaldemokraatiad (Piccone 2011:2-4). Need on aspektid, mille puhul võib eeldada, et uued demokraatiad on vähem arenenud kui näiteks liberaaldemokraatiad ja seda just liberaalsuse ning kodanike osaluse osas.

Nõrgem kodanikuühiskond on seotud ka mitmete teiste näitajatega. Näiteks on Huntington leidnud, et uutel või arenevatel demokraatidel on juba demokraatliku režiimi alguses institutsionaalseid puudusi, mis vähendab demokraatia kinnistumise võimalust (Huntington 1991:14-15). See omakorda muudab demokraatliku esindatuse nõrgemaks, vähendab poliitilist osalust ja lõppkokkuvõttes vähendab avalikkuse usaldust nõrkade institutsioonide vastu (Carothers 2002). Demokraatias on lisaks valimistele oluline roll ka kodanikel, nende osalemisel poliitilistes protsessides ning institutsioonide tugevuses. Nendest näitajatest sõltub kontroll riigivõimu üle, mille puudumisel võib toimuda tagasiminekuid autoritaarsuse suunas.

Erinevatel institutsioonidel on oluline roll demokraatias. Näiteks kui parteisüsteemi institutsionaliseeritus on nõrk, siis võivad uued parteid valimistel kergemalt suure toetuse saada (Savage 2016:6). Uuringutest on selgunud, et nõrk institutsionaliseeritus võib

tähendada ka nõrgemat opositsiooni, kuna uuel ja kiiresti võimule tõusnud jõul on võimalus põhiseaduslike muudatuste abil opositsiooni võimu vähendada ja nõrgestada (Haggard, Kaufman 2016:9). Siin on olulisel kohal lisaks kodanikuühiskonnale põhiseaduse tugevus ja võimude lahusus riigis. Seda eriti kohtuvõimu ja täidesaatva võimu kontrolli osas. Uusi demokraatiasid on üldjuhul iseloomustanud nõrgem parteisüsteemide institutsionaliseeritus.

Aja jooksul on demokraatia mõiste muutunud, tekkinud on erinevaid demokraatia vorme ja see on üheks aluseks ka uute demokraatiate mõistele. Karl ja Schmitter keskenduvad oma artiklis demokraatia määratlemisele, tõestades, et demokraatial on mitmeid erinevaid vorme ja tuues välja kesksamad ideed, millel demokraatia peaks põhinema (Schmitter, Karl 1999). Sellest tulenevalt on varasemalt tuntud demokraatia kui rahvavõimu definitsiooni täiustatud. Tänapäevases mõistes kirjeldatakse demokraatiasid kui valitsemissüsteemi, kus võimulolijate üle on kontroll, neid saab kodanike silmis vastutusele võtta ja kus kodanikud tegutsevad konkurentsisis ning koostöös oma valitud esindajatega (Schmitter, Karl 1999:3). Seda enam on viimastel aastakümnetel demokraatias positiivse arenguna esile kerkinud kodanike laialdasem osalus ja kaasamine. Lijphart on parteisüsteeme analüüsides leidnud, et uutes demokraatias võib proportsionaalne esindatus ja parlamentaarsus kaasa tuua paremad suhted eri gruppide vahel ühiskonnas (Lijphart 2007:172-174). Demokraatia on arenenud palju kaugemale kui ainult valimiste tasand, mistõttu saab uurida selle erinevaid vorme ja nende ulatust.

Robert Dahl, kellele Schmitter ja Karl suuresti tuginevad, on leidnud, et lisaks järjepidevatele valimistele on demokraatias veel mitmeid olulisi aspekte. Näiteks on olulisel kohal arenenud demokraatias põhiseaduslik kontroll valitsuse otsuste ja valitsejate üle, kodanike vabadus arvamus avaldada ja erinevaid alternatiivseid infoallikaid leida, pea kõigil täisealistel on valimisõigus ja võimalus valitsusorganitesse kandideerida, kodanikel on õigus luua vabu ja iseseisvaid ühendusi erakondade ja huvigruppide näol (Dahl 1982:11). Need tunnused on laiemalt levinud liberaaldemokraatlikes riikides, ent samal ajal tuleks vaadelda selliste tendentside arengut uutes demokraatias. Dahli teooriast on näha, et kodanike roll demokraatias on esile

tõstetud, ent sellele on lisandunud valimisõiguse, põhiseadusliku kontrolli ja mitmekülgsed infoallikate mõisted.

Ringen on välja toonud, et demokraatiate uurimisel tuleks vaadelda vaba ajakirjandust, valitsuse otsuste langetamise ulatust ja demokraatlike protsesside kaitset majandusliku võimu kuritarvitamise eest (Ringen 2010:4). See läheb kokku Dahli teooriaga, kus leiti, et alternatiivsed infoallikad ning kontroll võimu üle on olulised. Sama tõid välja ka Haggard ja Kaufman (Haggard, Kaufman 2016:9). Varasemast teooriast on samuti selgunud, et vabaduse ja valitsemise läbipaistvuse küsimus on demokraatiates oluline. Ringen lisab, et riigivõim võib pealtnäha legitiimselt tegutseda, ent samal ajal kodanike vabadusi ja õigusi piirata, mistõttu on oluline demokraatlike süsteemide analüüsil vaadata ka ühiskonna tasandit (Ringen 2010:4). See tähendab, et vaadeldes demokraatiat ainult võimu tasandilt võib saada teistsuguseid tulemusi kui ühiskonna tasandi analüüsist. Sellest tulenevalt tuleks uurida, mil määral on uutes demokraatiates korraldatud võimu ja kodanike võimalused ning kas otsuste langetamise protsess on mitmekülgne.

Kuna uute demokraatiate seas on riike erinevatest maailmajagudest, siis on kirjanduses vaadeldud ka demokratiseerumise protsessi sellest lähtuvalt. Näiteks Ladina-Ameerika uusi demokraatiasid iseloomustab see, et enamikes uutes demokraatiates on demokraatia loodud poliitilise eliidi kokkulepete tulemusena (Geddes 1999:6). Aasia-Vaikse Ookeani regioonis hakkas demokraatia arenema 1990. aastatel, mistõttu on selles regioonis esialgu populaarsemad olnud autokraatlikud režiimid (Møller, Skaaning 2013:7). Samas on McCormicki loodud tunnused omased paljudele uutele demokraatiatele. Nii on leitud, et Ladina-Ameerikas ja Ida-Aasias tekkinud uued demokraatiad on eeskujuks võtnud kiiremini arenenud liberaaldemokraatlikud riigid, lähtudes minimaalsest demokraatiast ja poliüarhiast (Møller, Skaaning 2013:6-7). Seetõttu on oluliseks mõjutajaks olnud teiste regiooni riikide areng, kuna välismõjud võivad mõjutada uute demokraatiate sisedemokraatiat. Näited mitmetest erinevatest maailmajagudest pärinevatest uuest demokraatiast tõestavad, et demokraatia on muutunud universaalseks režiimiks. Küsimus on demokraatlikkuse ulatuses ja selle erinevates tahkudes uutes demokraatiates. Täpsema võrdluse loomiseks tuleks vaadelda ka teisi McCormicki arengujagusid, et

vaadata uute demokraatiate paiknemist teiste jagude perspektiivis ja välja selgitada sellele arengujaole iseloomulik. Seeläbi on võimalik vaadelda uute demokraatiate paiknemist teiste arengujagudega võrdluses.

Uute demokraatiate arengujaos on mitmeid erineva taustaga ja erinevatest regioonidest pärit riike. Samas on mitmed autorid välja toonud demokraatiatele omaseid aspekte, mida kõik riigid peaksid järgima, et oma demokraatlikkust säilitada ja suurendada. Olulisemad aspektid seejuures on kodanikuühiskonna ja riigi institutsioonide tugevus, nende kontroll ning roll poliitikas. Lisaks sellele on olulised erinevad liberaalsuse aspektid ja seda nii kodanike kohtlemise kui ka sõna- ja ajakirjandusvabaduse puhul. Demokraatias on olulisel kohal seadused ja seeläbi võimu kontroll, mille peaks tagama iseseisev kohtuvõim. Neid eelnevalt kirjeldatud näitajaid ja aspekte arvesse võttes tuleks vaadelda, mil määral V-Dem andmebaas võimaldab uute demokraatiate arengujagu analüüsida ja võrrelda teiste McCormicki arengujagudega, lähtudes erinevatest poliitilistest näitajatest.

2. Varieties of Democracy ning McCormicki teooria puudused

2.1. Demokraatia uuringud Varieties of Democracy andmebaasiga

Varasematest teooriatest on selgunud mitmeid uutele demokraatiatele iseloomulikke jooni. Ühelt poolt on demokraatiad oma poliitiliselt vormilt palju avatumad ja mitmekülgsemad kui lihtsalt edukam majandus, efektiivsem administratsioon ja stabiilsem valitsemisviis (Schmitter, Karl 1999:12-13). Teisalt on senised demokraatia uuringud tõestanud, et ainult valimisdemokraatia uurimine, mis hõlmab institutsionaalsete reformide läbiviimist ja sõjaväeliste riigipöörete takistamist, on liiga üldised uurimisviisid (Haggard, Kaufman 2016:14). Arenev ja üha demokraatlikum maailm on loonud aluse põhjalikemaks demokraatia uuringuteks. Külma sõja lõpus välja arenenud demokraatiate uurimise puhul on iseloomulik see, et tähelepanu on pööratud rohkem arengutasemetele, ressursside omamisele, ebavõrdsuse ja heterogeensuse (nii etnilise kui religioosse) uurimisele (Haggard, Kaufman 2016:2). Eelnevast tulenevalt tekkis vajadus uue demokraatiat mõõtva andmebaasi järele, mis oleks oma olemuselt vastavam tänapäeva oludele, kaasates paljusid erinevaid demokraatiat mõõtvaid indekseid.

V-Dem on uus algatus demokraatia mõõtmisel, mille väljatöötamisse ja arendamisesse panustab palju erinevaid eksperte ning teadlasi üle maailma. Andmebaas on mitmes mõistes ainulaadne, kajastades andmeid pea paarisajast riigist alates aastast 1900 kuni tänapäevani. Demokraatia mõõtmisel keskendutakse sellele kui nähtuse operatsionaliseerimisele, mis tähendab, et ei vaadelda demokraatia tekkimise põhjuseid, vaid lähtutakse pigem olemuslikust vaatlusest (Coppedge et al. 2015a:12). Sellest tulenevalt on V-Dem andmebaasis loodud muuhulgas agregeeritud demokraatia indeksid. Need indeksid on koostatud erinevaid demokraatia vorme arvesse võttes. Nii on V-Dem andmebaasis järgmised indeksid: valimisdemokraatia, osalusdemokraatia, liberaaldemokraatia, deliberatiivne ehk arutlev demokraatia, egalitaarne demokraatia,

majoritaarne demokraatia ja konsensuslik demokraatia (Mechkova, Sigman 2016:1). Antud töös kasutatakse neist viit, kuna konsensusliku ja majoritaarse demokraatia indeksid on veel välja töötamisel (Coppedge et al. 2015a:8). Selline lähenemine illustreerib V-Demi uudsust, mis seisneb demokraatia laiemas ja mitmekülgsemas vaatlemises.

V-Demile on omane, et lisaks agregeeritud indeksitele on võimalik vaadelda umbes 350 erinevat indikaatorit, millel need indeksid põhinevad. Agregeeritud indekseid on võimalik omakorda eraldiseisvate allkomponentidena vaadelda. Andmebaas sisaldab endas üle 16 miljoni erineva andmepunkti, mis kajastavad 177 riiki aastatest 1900 kuni 2016 ning andmeid uuendatakse iga-aastaselt (Mechkova, Sigman 2016:1). Andmete kogumisse ja kodeerimisse on kaasatud V-Demi enda meeskond, riikide koordinaatorid ja eksperdid (Coppedge et al. 2015a:18). Umbes pool V-Demi indikaatoritest ja andmebaasi puudutavast informatsioonist kogutakse faktilise teabena ehk ametlikest dokumentidest või seadustest (Mechkova, Sigman 2016:2). Tänu sellele tagatakse info mitmekülgsus ja valiidsus, kuna kasutatavad allikad on erinevad, sisaldades nii faktilist informatsiooni, kohalikku vaadet kui ka neutraalsete ekspertide hinnanguid. V-Demiga on seotud umbes 2500 kohaliku tasandi spetsialisti ning projekti eest vastutavad juhtivad teadlased üle maailma (Mechkova, Sigman 2016:2). See näitab, et info kogumine ja andmete töötlemine on mitmetahuline, kaasates lisaks faktidele ka põhjalikumad analüüsi nõudvat informatsiooni.

V-Demi andmebaasi uudsus seisneb selles, et see sisaldab paljusid erinevaid demokraatia vorme ja demokraatiaga seotud näitajaid. Kõigile agregeeritud indeksitele on omane valimiste komponendi olemasolu, sest andmebaasi autorid lähtuvad põhimõttest, et ilma valimisteta ei saa režiimi demokraatlikuks pidada (Coppedge et al. 2015a:5). Samas teised andmebaasi indeksid vaatlevad demokraatiat kõik erinevate vaatenurkade alt. V-Dem lähtub demokraatiast kui laiemast mõistest, mis annab võimaluse demokraatlikke tunnuseid vaadelda ka sellistes riikides, kus demokraatia ei ole välja arenenud või kus riigi režiim on nõrk. Samal ajal on võimalik võrrelda erinevaid riike või grappe ning analüüsida demokraatia ulatust ja muutusi ajas.

2.2. McCormicki metoodika puudused Varieties of Democracy'ga võrdluses

McCormicki kasutatavatel peavooluindeksitel on teatavaid puuduseid. See on üheks põhjuseks, miks teadlased on välja töötanud uue V-Dem andmebaasi, mis peaks demokraatiat uurima mitmetahulisemalt. Paljud senised demokraatia mõõtmisega tegelevad indeksid keskenduvad mingile osale või ühele tahule demokraatiast, mistõttu jääb nende seletatavus kitsaks. Näiteks on rühm V-Demi arendamisega tegelevaid teadlasi leidnud, et The Economisti indeks sisaldab endas teatud vastuolusid. Nimelt peab see indeks kohustuslikke valimisi ebademokraatlikuks, kuid antud meede tagab kõrge valimisosaluse ja seetõttu laiema rahva esindatuse, mis võiks demokraatiale hoopis kasulik olla (Coppedge et al. 2011:4). Peale selle on leitud, et Freedom House'i ja Economisti indeksid on oma hinnangutelt tihti ebatäpsed ning indeksite puhul on palju eksimisruumi (Coppedge, Gerring et al. 2011:5). Selle põhjuseks võib olla lähenemine, kus indeks võtab arvesse ainult ühte poolt või laiemat näitajat demokraatiast. Mitmed teised autorid on välja toonud, et Freedom House'i indeks on oma ülesehituselt puudulik, võttes arvesse ainult kodanike vabadust ja poliitilisi vabadusi (Pickel et al. 2016:2). Seega on alust arvata, et McCormicki kasutatav metoodika ning järeldused võivad olla puudulikud, võttes arvesse ainult teatud tahke demokraatiast ja nägemata terviklikumat pilti eri demokraatia vormide näol.

Lisaks eelnevale on erinevate indeksite puhul tihti probleeme metodoloogiaga. Näiteks on leitud, et Freedom House'i kasutatav küsimus "kas riigis valitsev süsteem on demokraatlik?" võib olla küsitlusele vastajale keeruline ning küsimuse eesmärk võib osutuda liialt ambitsioonikaks (Coppedge, Gerring et al. 2011:4). Lisaks on tähelepanu juhitud sellele, et erinevate skaalade abil punkte jagavad indeksid ei arvesta sellega, et näiteks paar hinnet rohkem saanud riik ei pruugi kohe demokraatlikum olla (Coppedge, Gerring et al. 2011:3). Senised andmebaasid ja indeksid on jäänud enda valdkonnas kitsaks ning seetõttu ei pruugi alati demokraatia olukorda adekvaatselt hinnata. Andmete kogumise osas on näiteks The Economisti indeksi puhul tuginetud massiküsitlustele ja ühe eksperdi hinnangule iga riigi kohta ning Freedom House puhul kasutatud ühe

eksperdi arvamust vastavalt valdkonnale (Coppedge et al. 2015b:9). Lisaks sellele võtab V-Dem arvesse rohkem demokraatia tüüpe kui ainult valimiste ja liberaalsusega seotud elemendid, mis on enamike indeksite peamiseks uurimisobjektiks (Lindberg et al. 2014:5). V-Demi metodoloogia on selles osas mitmekülgsem, kui paljude teiste andmebaaside oma, sest erinevates analüüsietaappides kaasatakse nii teadlasi, eksperte kui ka kohalike arvamust.

Kuna valimis on ka mitmeid väiksemaid riike, siis on V-Demi kasuks veel üks argument. Võrreldes varasemate uuringute ja indeksitega on V-Demi eeliseks selle ulatus. Varasemalt on olnud küll andmebaase nagu Polity, mis mõõtis demokraatiat alates 1800. aastast, kuid seejuures ei katnud see riike, kus elanikke oli vähem kui 500 000 (Coppedge, Gerring et al. 2011:3). Väiksemate riikide olemasolu andmebaasis tähendab, et uurimusse saab kaasata ka selliseid uusi demokraatiasid, mida paljudes teistes andmebaasides ei kajastata, sest nende rahvaarv on liiga väike. McCormicki arengujagude analüüsimiseks sobivad agregeeritud indeksid, mis võimaldavad vaadelda erinevaid demokraatia tüüpe ja komponente nende sees. Antud indeksid ja nende allkomponendid võtab kokku järgnev tabel 3.

Tabel 3. V-Demi agregeeritud demokraatia indeksid.

Indeksi nimetus eesti ja inglise keeles	Lühikirjeldus	Allkomponendid
Valimisdemokraatia indeks (v2x_polyarchy)	Arvestab võimalolijate vastutust valijate ees, vabasid ja konkurentsiga valimisi, kodanikeühenduste vabadust ning pressi- ja sõnavabadust ka valimistevahelisel ajal.	Ühenduste vabadus (v2x_frassoc_thick), ausad valimised (v2xel_frefair), väljendusvabadus (v2x_freexp_thick), täidesaatva võimu valimine (v2x_accex), valimisõigus (v2x_suffr)
Liberaalsuse indeks (v2x_liberal)	Peamine printsiip on, et indiviidide ja vähemuste õiguseid tuleb riigi ja enamuse türannia eest kaitsta. Arvestab demokraatiat tugevaks siis, kui poliitilisel võimul on teatud piirangud. Olulised on kodanikevabadused, seadusevõim,	Võrdsus seaduse ees ja isikuvabadused (v2xcl_rol), täidesaatva võimu juriidilised piirangud (v2x_jucon), seadusandliku võimu juriidilised piirangud (v2x_legcon)

	iseseisev kohtusüsteem ja täidesaatva võimu kontroll.	
Osaluse indeks (v2x_partip)	Seisneb kodanike aktiivses osalemises nii valimistega seotud kui ka teistes poliitilistes protsessides. Arvestatakse ka kodanike valimisõiguste ulatust, kodanikeühendustesse kuulumist ja otsedemokraatia printsiipe.	Osalemine kodanikuühiskonnas (v2x_cspart), otsene rahvahääletus (v2xdd_dd), valitud kohaliku omavalitsuse võim (v2xel_locelec), valitud piirkondliku valitsuse võim (v2xel_regelec)
Deliberatiivsuse indeks (v2xdl_delib)	Iseloomulik on poliitilise protsessi jälgimine, kus avalikkuse tasandilt saavad ideed poliitilistes otsusteks. Põhimõte, et demokraatias peaks toimuma pidev dialoog erinevatel tasanditel.	Põhjendatud õigustus (v2dlreason_ord), ühise hüvangu õigustus (v2dlcommon_ord), austus vastuargumentidele (v2dlcountr_ord), läbirääkimiste ulatus (v2dlconslt_ord), kaasatud ühiskond (v2dlengage_ord)
Egalitaarsuse indeks (v2x_egal)	Võtab arvesse materiaalseid ja immateriaalseid erisusi, mis võivad vähendada teatud gruppide võimalust osalemiseks. Eelduseks on, et õigused ja vabadused on kõigi kodanike puhul kaitstud ning ressursid võrdselt jaotatud.	Võrdselt kaitstud õigused (v2xeg_eqprotec), võrdselt jaotatud ressursid (v2xeg_eqdr)

Allikas: (Coppedge et al. 2016:44-50); autori koostatud.

Andmebaasile on iseloomulik, et näiteks valimisdemokraatia indeks võtab arvesse viit erinevat komponenti, mis lähtuvad Dahli teooriast antud demokraatia vormi kohta (Coppedge et al. 2015a:11). Tabelis välja toodud indeksid võtavad kõik arvesse erinevaid näitajaid, mis on teatud demokraatia vormile iseloomulikud. Autor kasutab töös nelja komponendi indeksit ja ühte demokraatia indeksit. V-Demi andmebaasis moodustavad need indeksid peamisi väärtuseid ja printsiipe koondava tuumiku (Coppedge et al. 2015a:6). Komponendi indeksid on üheks osaks iga demokraatia vormi indeksis. Antud töös kasutatakse neid indekseid selleks, et võrrelda uute demokraatiade arengujagu teiste McCormicki arengujagudega. Seeläbi on võimalik vaadelda uute demokraatiade paiknemist ajas ning analüüsida muutuseid alates 1980. aastatest kuni tänapäevani. Kuna V-Dem võtab arvesse poliitilisi näitajaid, siis keskendutakse antud töös poliitiliste näitajate uurimisele ega kaasata McCormicki majanduslikke ning sotsiaalseid näitajaid.

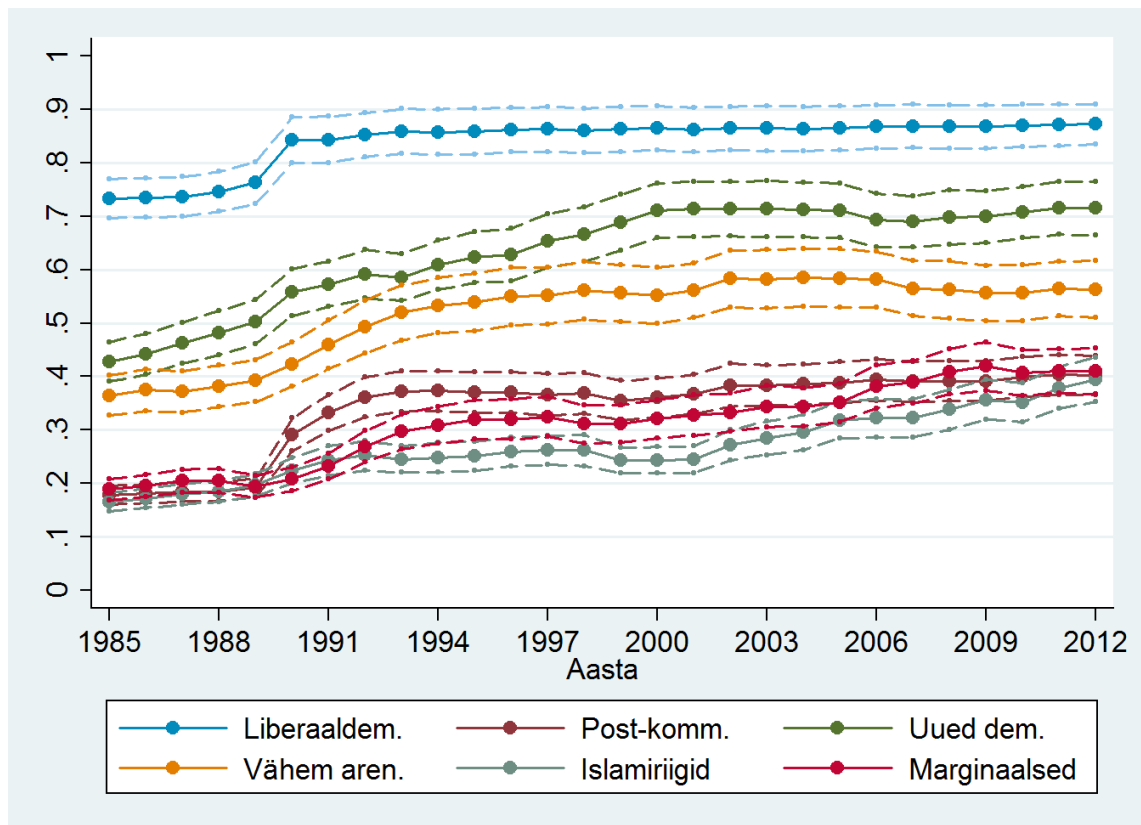
3. Uued demokraatiad kui uus nähtus demokraatia uuringutes

3.1 Uute demokraatiade arengujao analüüs Varieties of Democracy andmebaasiga

Varasemalt kirjeldati V-Dem andmebaasi uudsust ja demokraatia indekseid, mis koosnevad erinevatest allkomponentidest. Selliste indeksite vaatlemine võimaldab analüüsida uute demokraatiade arengujagu vastavalt erinevatele demokraatia vormidele. Komponentindekseid nimetavad V-Demi autorid niiöelda „õhukesteks” versioonideks, mis hõlmavad endas ainult kõige täpsemaid indikaatoreid, vähendades seeläbi teiste indeksitega kokku langemist (Lindberg et al. 2014:4). Seeläbi on saavutatud indeksid, mis oma kontseptsioonilt on erinevad, kuigi empiiriliselt võivad olla omavahel korrelatsioonis (Lindberg et al. 2014:4). Antud indekseid kasutades on võimalik vaadelda demokraatiat erinevate kontseptsioonide abil, kus igas indeksis on kesksel kohal erinevad tegurid.

Töös välja toodud joonised ilmestavad erinevate agregeeritud indeksite keskmisi uutes demokraatias aastatel 1985-2012. Graafikud on koostatud programmiga Stata. Erinevate McCormicki arengujagudega loodi uued tunnused, kus võeti kokku nende riikide tulemused intervallskaalal 0-1, mille puhul 1 on kõige demokraatlikum ja 0 kõige vähem demokraatlik. Analüüsis kasutatakse kõiki McCormicki arengujagusid, et vaadelda muutuseid ajas võrdluses uute demokraatiade arengujaoga. Autor soovib uurida, kui võrd uute demokraatiade arengujagu on V-Dem andmebaasiga tõestatav ning milliseid kokkulangevusi või erinevusi esineb teiste arengujagudega võrdluses. Jooniste legendis on tähistatud sinisega liberaaldemokraatiad (liberaaldem.), pruuniga post-kommunistlikud riigid (post-komm.), rohelisega uued demokraatiad (uued dem.), kollasega vähemarenenud riigid (vähem aren.), halliga islamiriigid (islamiriigid) ja punasega marginaalsed riigid (marginaalsed). Joonistele on lisatud ka katkendliku ja kitsama joonega usaldusintervallid, mis illustreerivad andmete võimalikku eksimisruumi. Mida laiem on ülemise ja alumise usaldusjoone vahe, seda rohkem teadmatust antud

indeksi puhul võib leida (Coppedge et al. 2015a:38). Lisaks on välja toodud kirjeldused kõigi indeksite allkomponentide indeksite keskmistest, mis aitavad agregeeritud indekseid paremini mõista.

Joonis 1. Valimisdemokraatia indeksi keskmised McCormicki arengujagudes aastatel 1985-2012. Allikas: (V-Dem 2016); autori koostatud.

Valimisdemokraatia indeks ($v2x\_polyarchy$) on demokraatliku režiimi aluseks. Jooniselt on näha, et uued demokraatiad on alates 1985. aastast olnud eraldiseisev arengujagu, eristudes mõnevõrra vähemarenenud riikidest ja aja jooksul on vahe nende arengujagude vahel kasvanud. Usaldusintervallid on suuremal osal ajast samuti selgelt eristunud, välja arvatud perioodil 1992-1997 kui uute demokraatiade alumine piir ja vähemarenenud riikide ülemine usaldusvahemik kattusid. Suuremat arengut uutes demokraatides on näha 1990. aastat alguses, mil lagunes Nõukogude Liit (NSVL) ja sellega niinimetatud kommunismileer maailmas. Märkimisväärne vahe tuleb sisse võrreldes post-

kommunistlike ja kommunistlike, marginaalsete riikide ja islamiriikidega. Seejuures on näha, et uute demokraatiade vahe nende kolme arengujaoga on olnud püsivalt umbes 0.25-0.30 vahel, mis annab põhjust arvata, et uutes demokraatiades on Dahli poliärahia kontseptsiooniga tunduvalt rohkem ühist kui joonisel madalamal tasemel asuvatel arengujagudel.

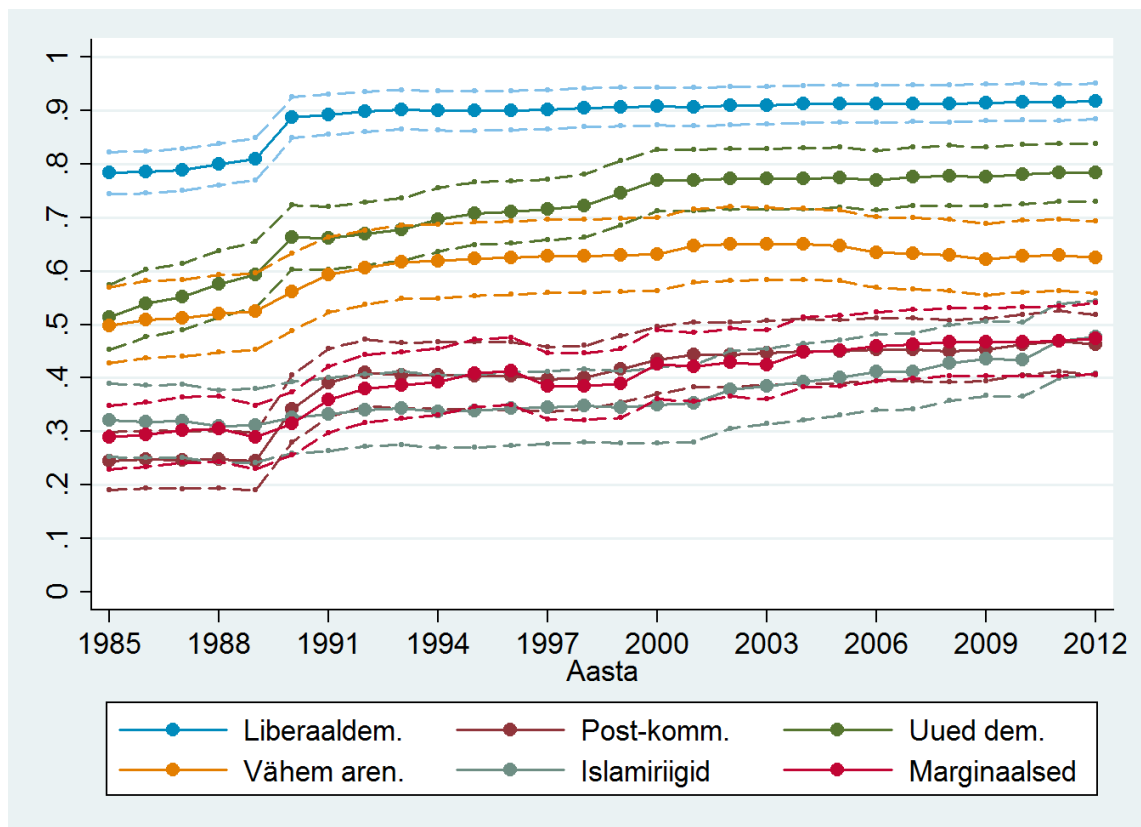
Üks põhjuseid, miks uute demokraatiade arengujagu on 1990. aastatel tõusnud on, on lisaks NSVL-i lagunemisele olnud Aasia ja Vaikse-Ookeani piirkonnas hilisem demokraatiade tekkimine. Møller ja Skaaning on välja toonud, et selles regioonis algas laialdasem demokraatia areng hiljem, 1990. aastatel (Møller, Skaaning 2013:7). Samad autorid on välja toonud, et 1990. aastate keskpaigast oli uute riikide demokratiseerumine seisma jäänud, ent arengujao riigid arenesid pigem sisemiselt ja demokraatia muutus olemasolevates uutes demokraatiades tugevamaks (Møller, Skaaning 2013:6). See tõus on näha ka joonisel, kus 2000. aastate alguseks on uute demokraatiade arengujagu saavutanud oma tipu ja püsinud kuni viimaste aastateni 0.70 joonel.

Uute demokraatiade arengujagu on saavutanud stabiilsuse alates 1990. aastate lõpust ja 2000. aastate algusest, eristudes vähemarenenud riikidest ja pärast väiksemat langust 2006. aastal jäänud taas 0.70 juurde. Seda langust võib seletada Ladina-Ameerika demokraatiade nõrgenemisega, kus riigid nagu Nicaragua ja Honduras liikusid autokraatlikuma süsteemi poole (Møller, Skaaning 2013:6). Kuigi neid riike McCormicki arengujaos ei ole, siis on leitud, et naaberriikidel on teistele riikidele demokratiseerumise regionalismi teooria järgi märkimisväärne mõju ehk lähiriikide demokratiseerumine ja režiimide püsima jäämine mõjub positiivselt naaberriikidele (Brinks, Coppedge 2006:2). Sama teooria alusel võib arvata, et demokraatlike režiimide nõrgenemine regioonis võib mõjuda negatiivselt ka teistele regiooni demokraatiatele. Võrdluses liberaaldemokraatiatega on vahe aja jooksul vähenenud ning kuigi uute demokraatiade usaldusvahemik on mõnevõrra laiem, siis keskmiste osas on arengujagude vahe 2000. aastaks umbes 0.15 peal.

Valimisdemokraatia allkomponente vaadeldes on võimalik analüüsida agregeeritud indeksite tulemusi spetsiifilisemalt. Kõige kõrgemad skoorid on valimisõiguse indeksi (v2x_suffr) puhul, mis tähendab, et valimisõigused on enamikele kodanikele tagatud ja sellega seoses ei ole arengujagude võrdluses mingeid erilisi tähelepanekuid. Ühenduste vabaduse indeks (v2x_frassoc_thick) hõlmab omakorda paljusid allkomponente, koondades selliseid indekseid nagu keelud ja piirangud parteidele, opositsiooniparteide autonoomia, mitme partei valimised ja kodanikuühenduste vabadus (Coppedge et al. 2016:52-53). Selle indeksi kohaselt on vähemarenenud riigid liikunud 1995. aastaks uutele demokraatiatele lähedale ja vahe on väiksem kui üldise valimisdemokraatia indeksi puhul. Vabade valimiste indeks (v2xel_frefair) iseloomustab uute demokraatiate arengujagu kõige paremini, kuna antud indeksis on vahed vähemarenenud riikidega juba 1985. aastate algusest suuremad kui teiste allkomponentide puhul. Väljendusvabaduse indeks (v2x_freexp) näitab võrdlemisi väikest vahet uute demokraatiate ja vähemarenenud riikide arengujagude vahel ning liberaaldemokraatiad on selgelt kõrgemal tasemel. Valimisdemokraatia indeksi allkomponentide vaatlusel on kõige keerulisem olukord täidesaatva võimu valimise indeksi (v2x_accex) juures, kus vähemarenenud riigid ja uued demokraatiad on alates 1985. aastast vaheldumisi üksteise ees või taga liikunud. Viimastel aastatel on vähemarenenud riigid ja uued demokraatiad jäänud samale tasemele.

Joonisel 2 on näha liberaalsuse komponentindeksi (v2x_liberal) tulemused, mis sarnanevad valimisdemokraatia indeksi tulemustele. Jooniselt on näha, et uued demokraatiad ja vähemarenenud riigid on alustanud 1980. aastate keskel samalt positsioonilt ning seejärel on uued demokraatiad kõrgemale tasemele liikunud. Samas on näha, et usaldusvahemikud kattuvad kuni 2000. aastani. Seejärel on uued demokraatiad ka usaldusvahemikus olnud vähemarenenud riikidest kõrgemal tasemel. Sarnaselt joonisele 1 on teised arengujaoed jäänud tunduvalt madalamale. Uute demokraatiate puhul on näha suuremat tõusu 1990. aastatel, mis on seotud arengujao kasvu ja liberaliseerumisega. Natuke vähem on kasvanud uute demokraatiate indeks 2000. aastate alguses.

Joonis 2. Liberaalsuse indeksi keskmised McCormicki arengujagudes aastatel 1985-2012. Allikas: (V-Dem 2016); autori koostatud.

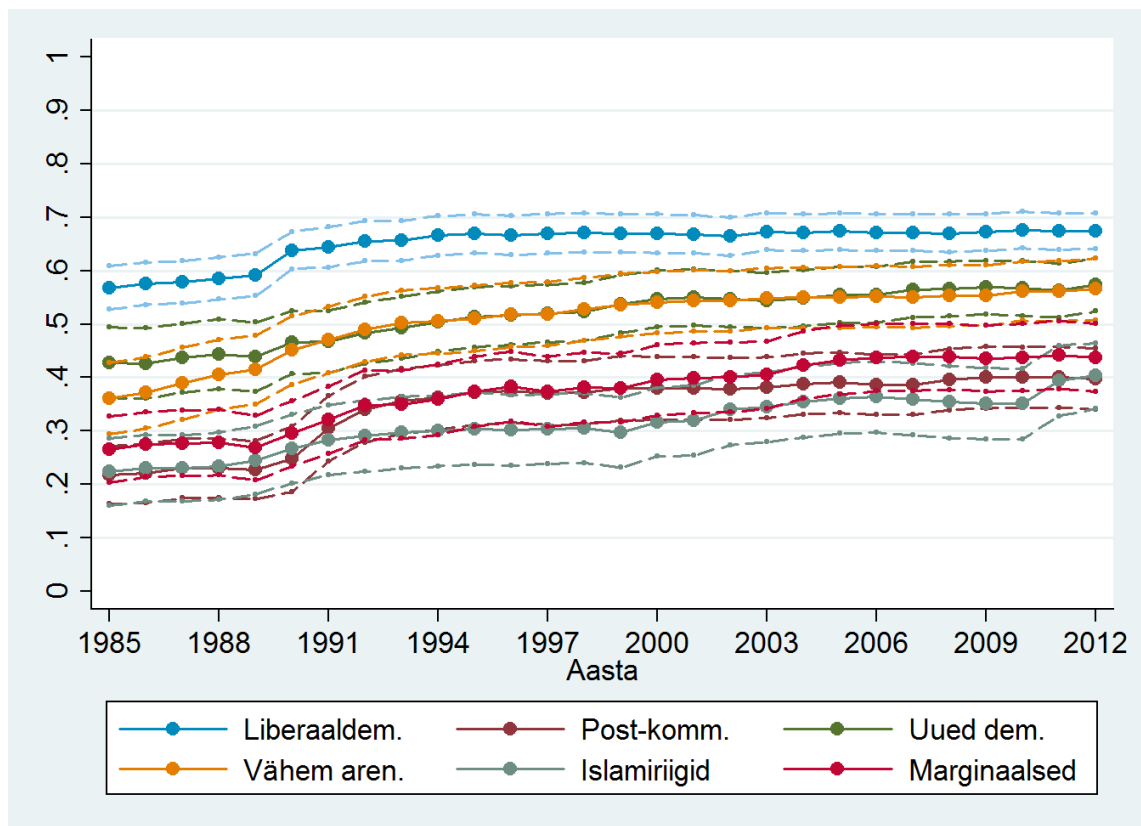
Liberaaldemokraatiade ja uute demokraatiade vahe oli 1985. aastal liberaalsuse komponentide osas väiksem kui valimisdemokraatia indeksi puhul. Kuigi 1990. aastatel toimus uute demokraatiade liberaalsuse osas märkimisväärne tõus, siis oli samaväärne tõus ka liberaaldemokraatiates, mistõttu indeksi vahe jäi samale tasemele. Järk-järgult on uued demokraatiad liberaaldemokraatiatele lähemale liikunud, saavutades 2000. aastatel stabiilse seisaku. Samal ajal on perioodil 2005-2010 hakanud vahe vähemarenenud riikidega suurenema. Usaldusvahemike osas on uued demokraatiad vähemarenenud riikidega kattunud kuni 2000. aastateni, mil vahemikud asetsevad kõrvuti ja kattuvus on minimaalne. Alates 2006. aastast on ka usaldusvahemikud lahus, mis näitab, et uued demokraatiad on saavutanud liberaalsuse osas kõrgema taseme kui vähemarenenud riigid. Lisaks sellele on vähemarenenud riikide arengujagu indeksi osas pigem langenud ning uued demokraatiad oma taseme säilitanud.

Vaadeldes liberaalsuse indeksi allkomponente võib leida, et jaotused on komponentindeksist mõnevõrra erinevad. Seaduse ees võrdsuse ja isikuvabaduste (v2xcl_rol) osas on vähemarenenud riikide ja uute demokraatiade vahe jäänud võrdlemisi tagasihoidlikuks, püsid alates 2000. aastate algusest umbes 0.10 peal. Liberaaldemokraatiatega võrdluses oli vahe 1985. aastal umbes samal tasemel kui koondindeksi puhul, kuid vahe suurenes 1990. aastal, vaatamata uute demokraatiade tõusule. Liberaaldemokraatiad saavutasid 1990. aastate algul 0.95 taseme ja alates sellest on uued demokraatiad mõnevõrra liberaaldemokraatiatele lähenenud. See vahe on püsinud stabiilsena alates 2000. aastast kuni 2012. aastani.

Märkimisväärne erinevus on täidesaatva võimu seadusandlike piirangute indeksi (v2x_legcon) puhul, kus alates 1997. aastast on uued demokraatiad vähemarenenud riikidest kõrgemale tasemele tõusnud ja suurendanud vahet kuni 2006. aastal toimunud languseni. Pärast seda on uued demokraatiad taas indeksis kõrgemale liikunud ja vahe vähemarenenud riikidega on umbes 0.10. Veel suurem vahe tuleb sisse täidesaatva võimu kohtulike piirangute (v2x_jucon) juures, kus alates 2000. aastatest on uued demokraatiad umbes 0.20 võrra vähemarenenud riikidest kõrgemal ja vähendanud samal ajal oma vahet liberaaldemokraatiatega. Mõlema indeksi puhul on vahe liberaaldemokraatiatega väiksem kui vahe vähemarenenud riikidega, mida võib pidada uute demokraatiade osas positiivseks arenguks. Nii valimisdemokraatia indeksi kui ka liberaalsuse indeksi vaatlusel võib väita, et indeksid eristavad selgelt uusi demokraatiasid teistest arengujagudest. Kõige kõrgem tase saavutati mõlema indeksi puhul 2000. aastate alguses ning kuni 2012. aastani on tase stabiilsena püsinud.

Kui eelnevate indeksite puhul on mõningate eranditega uute demokraatiade arengujagu olnud selgelt teistest eristuv, siis osaluse indeksist (v2x_partip) joonisel 3 on näha, et arengujao relevantus on küsitav ja segane. Jooniselt selgub, et kui 1985. aastal oli uute demokraatiade ja vähemarenenud riikide vahe umbes 0.05, siis juba 1990. aastate algusest on need arengujao liikunud pea eranditult samal joonel. Väike erinevus on vahemikus 2005-2010, kuid see on vaevu märgataval 0.01-0.02 tasemel. Liberaaldemokraatiade tase

on alates 1990. aastatest püsinud 0.65-0.68 juures, mis on samuti madalam kui liberaalsuse ja valimisdemokraatia indeksite puhul.

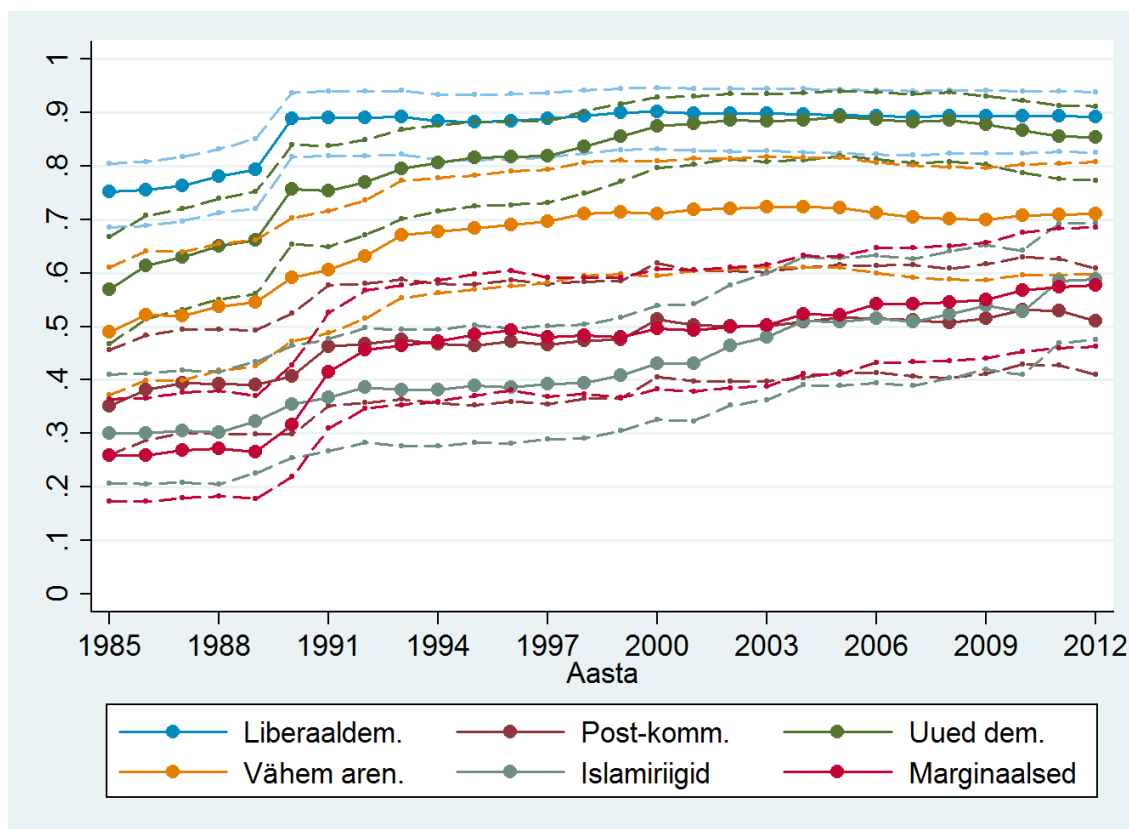
Joonis 3. Osaluse indeksi keskmised McCormicki arengujagudes aastatel 1985-2012. Allikas: (V-Dem 2016); autori koostatud.

Järgnevalt kirjeldatakse antud indeksi allkomponentide keskmisi antud perioodil. Otseste rahvahääletuste (v2xdd_dd) allkomponendi puhul on kõik arenguajaod on ühes vahemikus 0.20-0.25 juures. Antud komponent on madal, kuna riike, kus otseseid rahvahääletusi pidevalt korraldatakse on vähe. Näiteks viimastel aastatel on ainult 28 riigis toimunud referendumeid ja 45 riigis rahvaalgatusi (Altman 2016:13). See võib seletada ka üldisest madalamat taset, võrreldes kahe eelneva indeksiga, kus ka muidu heal järjel liberaaldemokraatiate puhul on indeks kordades madalamal tasemel. Teised osaluse indeksi allkomponendid võimaldavad muutusi paremini selgitada. Kodanikuühiskonnas osaluse indeksi (v2x_cspart) puhul on uued demokraatiad kuni 2000. aastani kattunud vähemarenenud riikide arenguajaga. Seejärel on toimunud teatav lahknemine, kus uued

demokraatiad on tõusnud ja vähemarenenud riigid jäänud maha. Liberaaldemokraatiatega võrreldes on uued demokraatiad olnud kõige lähemal perioodil 2000-2010.

Kahe ülejäänud allkomponendi puhul, milleks on kohaliku valitsuse (v2xel_locelec) ja piirkondliku valitsuse võim (v2xel_regelec), on vahemikud suhteliselt sarnased. Need indeksid tähendavad kõigepealt seda, kas riikides on üldse kohalik ja piirkondlik valitsus eraldi ning seejärel on uuritud nende valitsuste võimu ulatust riikides (Coppedge et al. 2016:112-113). Kuna kohalikke valitsusi on rohkem, siis on ka indekse tasemed selle komponendi puhul suuremad. Samas ei eristu uute demokraatiade arengujagu selgelt kummagi indeksi puhul. Mõlemas indeksis on väikese vahega uued demokraatiad vähemarenenud riikidest ees vahemikus 1994-2002. Pärast seda on piirkondliku valitsuse indeksis arengujaod samal tasemel püsinud ja kohaliku valitsuse võimu indeksis on alates 2006. aastast jälle väike vahe tekkinud, kus uued demokraatiad on kõrgemal tasemel. Sellest tulenevalt on alust arvata, et uued demokraatiad ei ole kohaliku võimu tasandil piisavalt arenenud. Kokkuvõttes ei ole uute demokraatiade arengujagu osaluse indeksi puhul selgelt määratletav ja on näha arengujao lähedust vähemarenenud riikide arengujaoga.

Joonis 4 kirjeldab deliberatiivsuse ehk arutleva demokraatia indeksit (v2xdl_delib). Kõige kõrgema hindegga hinnatakse selliseid riike, kus poliitilisi otsuseid langetatakse ühise hüvangu nimel, vältides emotsioonide ajendil või kitsarinnalistel kaalutlustel tehtud otsuseid (Coppedge et al. 2016:49). Jooniselt on näha, et erinevalt eelnevatest indeksitest on uued demokraatiad liberaaldemokraatiatele lähemal. Lisaks sellele on arengujagu eristunud vähemarenenud riikidest juba 1985. aastast alates. Usaldusvahemike vaatlusel on näha, et vähemarenenud riikide ja uute demokraatiade usaldusvahemik kattub kuni 2002. aastani, mil vastavalt uute demokraatiade alumine ja vähemarenenute ülemine piir on samal tasemel. Sarnaselt sellele kattuvad ka liberaaldemokraatiade ja uute demokraatiade usaldusvahemikud, ent alates 2000. aastast on usaldusvahemik umbkaudu samal joonel. Indeksi üldine tase on aga tunduvalt kõrgem kui eelnevate indeksite puhul ja uued demokraatiad ning liberaaldemokraatiad on alates 2000. aastast 0.90 tasemel.

Joonis 4. Deliberatiivsuse indeksi keskmised McCormicki arengujagudes aastatel 1985-2012. Allikas: (V-Dem 2016); autori koostatud.

Antud indeksi allkomponentide puhul on kasutatud ordinaalskaalat, kuna näitajad on kodeeritud erinevalt kui varasemad. See tähendab, et skaalal 0-3, 0-4 või 0-5 on eksperdid vastanud erinevatele küsimustele, kus kõrgem hinnang on parem ja 0 tähendab sisuliselt, et selle allkomponendi osas on olukord riigis väga halb. Põhjendatud õigustuse¹ (v2dlreason_ord) puhul on uued demokraatiad selgelt eristuvad ja 2000. aastaks on saavutatud liberaaldemokraatiatega võrdne tase 2,5 peal. Tulemust 2,5 võib kirjeldada kui olukorda, kus avalikkusele antakse poliitiliste otsuste kohta suhteliselt üheseid ja lihtsaid vastuseid (Coppedge et al. 2016:193). Viimastel aastatel on uued demokraatiad selle indeksi puhul mõnevõrra langenud ja liberaaldemokraatiatega võrdluses on tekkinud vahe.

¹ Põhjendatud õigustuse all mõeldakse, et kui olulisi poliitikamuudatusi plaanitakse, siis mil määral annab poliitiline eliit avalikkusele põhjendusi ja õigustusi oma muudatuste kohta.

Ühise hüvangu õigustuse² (v2dlcommon_ord) puhul on näha, et uued demokraatiad on alustanud post-kommunistlike riikide ja vähemarenenud riikidega samal tasemel. Aja jooksul on uute demokraatiade arengujagu liikunud liberaaldemokraatiatele lähemale ja 2000. aastatel on mõlemad arengujaoad tasemel 3.5. Antud hinnangu all mõeldakse, et poliitiliste otsuste õigustused põhinevad erinevatel allikatel, võttes arvesse mitmete gruppide huvisid ja enamjaolt on poliitikamuudatuste eesmärk võimalikult suur ühine hüvang ühiskonnale (Coppedge et al. 2016:194). Sarnaselt eelmisele allkomponendile on uued demokraatiad liberaaldemokraatiatega alates 2000. aastast samal tasemel.

Kolmas deliberatiivsuse indeksi allkomponent on austus vastuargumentidele (v2dlcountr_ord), mis seisneb selles, et mida kõrgem on hinnang seda rohkem austab poliitiline eliit vastuargumente erinevate poliitiliste otsuste ja muudatuste vastu (Coppedge et al. 2016:194). Uued demokraatiad on alustanud samal tasemel kui vähemarenenud riigid, olles 1985. aastal natuke üle 2. 2000. aastaks on saavutatud tase 3,7, mis on samal tasemel, kus asub liberaaldemokraatiade arengujagu. Kuni 2009-2010 aastateni on arengujaoad liikunud samal tasemel, kuid viimastel aastatel on uued demokraatiad natuke langenud. Sellest tulenevalt on näha, et poliitiline eliit uutes demokraatias on vastuargumente võrdlemisi hästi austanud, kuid viimastel aastatel on selles osas olukord halvemaks läinud.

Viimased kaks allkomponenti on läbirääkimiste ulatus (v2dlconslt_ord) ja kaasatud ühiskond (v2dlengage_ord). Mõlemad näitajad on skaalal 5, kus esimeses kaasatakse maksimaalse hinnangu puhul läbirääkimistesse paljusid erinevaid osapooli erinevatelt võimutasanditelt ning teises kaasatakse poliitiliste otsuste tegemises ühiskonda ja erinevaid huvigruppe (Coppedge et al. 2016:195-196). Varasemate allkomponentide trend jätkub, kuid uued demokraatiad on 1985. aastal olnud vähemarenenud riikidest natuke kõrgemal kui teiste allkomponentide puhul. 2000. aastatel on mõlema allkomponendi puhul liigutud taseme 4 lähedale, mis on peaaegu samal joonel liberaaldemokraatiatega. Vähemarenenud riigid jäävad samal ajal tunduvalt rohkem maha kui teiste indeksite

---

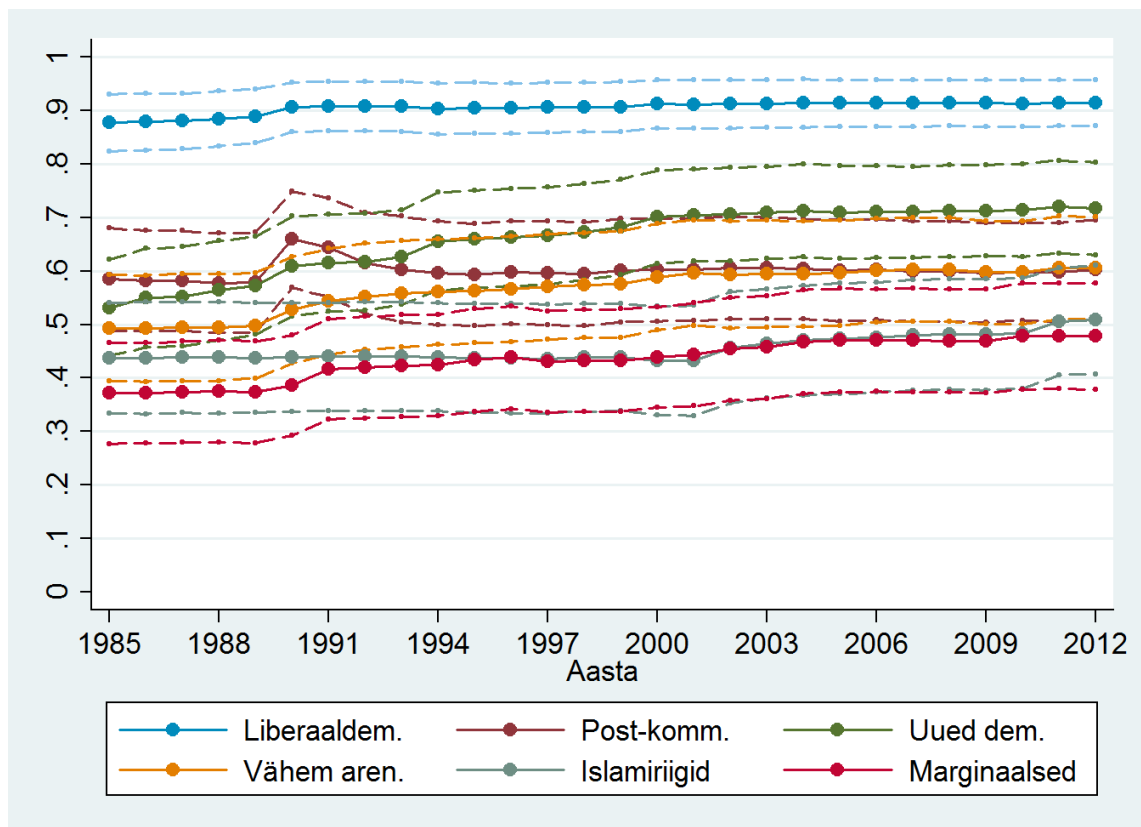
² Sarnaselt eelnevale mõeldakse siin, kuidas põhjendatakse olulisi poliitikamuudatusi avalikkusele vastavalt ühise hüvangu printsiibist ehk näidatakse, et muudatus on ühiskonnale laiemalt vajalik ja õiglane.

puhul. Deliberatiivsuse indeks eristab sarnaselt valimisdemokraatia indeksile ja liberaalsuse indeksile selgelt uute demokraatiade arengujagu. Lisaks sellele on näha, et ka allkomponentide puhul ei ole komponentindeksiga võrdluses suuri erinevusi. Liberaaldemokraatiad ja uued demokraatiad on deliberatiivsuse poolest üksteisele väga lähedal ning alates 2000. aastast ei ole kahe arengujao vahel suuri erinevusi. 2009-2012. aastad on siiski kaasa toonud uute demokraatiade taseme languse, mis ei ole kuigi suur, ent näitab teatavat tagasiminekut.

Egalitaarsuse indeks ($v2x\_egal$) seisneb materiaaalsete ja immateriaalsete erisuste arvestamises, mille tõttu võib mingite ühiskonna gruppide osalus väheneda. Seetõttu on antud indeksi allkomponentideks võrdselt kaitstud õigused ($v2xeg\_eqprotec$) ning võrdselt jaotatud ressursid ($v2xeg\_eqdr$). Jooniselt 5 on näha, et liberaaldemokraatiad on selles osas kõrgelt arenenud ja suuremate kõikumisteta on arengujao indeks 0.90 juures. Samal ajal on teised arengujaoad tunduvalt madalamal tasemel. Uute demokraatiade arengujagu on alustanud 1985. aastal tasemelt 0.55, kusjuures post-kommunistlikud ja kommunistlikud riigid on selles osas olnud kõrgemal tasemel. See võib olla põhjustatud sellest, et kommunistliku maailmavaate üheks aluseks oli ressursside võrdne jaotamine ühiskonnas, mida antud indeks arvesse võtab.

Pärast 1990. aastaid on uued demokraatiad liikunud post-kommunistlikust arengujaost kõrgemale. Uued demokraatiad on 1995. aastaks saavutanud liberaaldemokraatiatega vahe 0.25, mis oli sarnasel tasemel valimisdemokraatia indeksi puhul. Usaldusvahemikud näitavad, et liberaaldemokraatiade vahemik on tunduvalt väiksem kui uute demokraatiade arengujaol. Lisaks kattub vähemarenenud riikide ülemine usaldusjoon kuni 2012. aastani uute demokraatiade keskmisega. Sellest tulenevalt ei saa kindlalt väita, et uued demokraatiad egalitaarsuse osas selgelt eristuva arengujao moodustaksid. Keskmiste võrdluses on siiski uued demokraatiad nii palju tõusnud, et 2000-2012. aastatel on vähemarenenud riikidega saavutatud 0.10 suurune vahe.

Joonis 5. Egalitaarsuse indeksi keskmised McCormicki arengujagudes aastatel 1985-2012. Allikas: (V-Dem 2016); autori koostatud.

Indeksi allkomponendid näitavad agregeeritud indeksi erinevaid osiseid ja nende keskmisi antud arengujagudes. Võrdsete õiguste kaitse indeks (*v2xeg_eqprotec*) näitab, et alates 1991. aastast on uued demokraatiad kõrgemal tasemel kui teised arengujao. Liberaaldemokraatiad on sarnaselt komponentindeksile oma kõrget taset alates 1991. aastast hoidnud. Uute demokraatiade positsioon antud allkomponendi puhul on liberaaldemokraatiade ja vähem arenenud riikide vahel, kus esimestega on vahe suurem ja teistega väiksem. Varasemalt mainiti, et ressursside võrdse jaotuse indeksi (*v2xeg_eqdr*) puhul olid esialgu uued demokraatiad post-kommunistlikest ja kommunistlikest riikidest madalamal tasemel. Alles 2000. aastateks tuli selle indeksi puhul märkimisväärsen vahe sisse. Vahe liberaaldemokraatiatega on olnud sarnasel tasemel nagu võrdsete õiguste indeksi juures. Egalitaarsuse indeksis on üldine tase siiski kõrgem kui osaluse indeksi puhul. Sellest tulenevalt võib järeldada, et uutes demokraatias on võrdsete õiguste ja võrdse ressursside jaotuse osas parem seis.

Vaadeldes erinevaid V-Dem komponentindekseid, valimisdemokraatia indeksit ja nende allkomponente on näha, et paljude indeksite puhul on uute demokraatiade arengujagu relevantne. Lisaks sellele on enamike näitajate juures sarnane tendents, kus madalamal tasemel alustanud uued demokraatiad on oma vahet vähemarenenud riikide arengujaoga kasvatanud. Kõige paremini seletavad uute demokraatiade arengujagu valimisdemokraatia indeks, liberaalsuse indeks ja deliberatiivsuse indeks. Osaluse indeksi ja egalitaarsuse indeksi puhul oli arengujao relevantsus segasem eriti neist kahest esimese indeksi puhul. Nagu selgus töö esimesest poolest on uutes ja arenevates demokraatiades probleeme kodanikuühiskonna ja kodanike vabadusega. Seda kinnitab osaluse indeks, mis lähtubki eelkõige kodanike osalemisest poliitilistes protsessides. Sellegipoolest on näha, et varasemalt tuntud kolmandast maailmast on välja arenenud uus arengujagu, mida iseloomustas McCormick ning mida kinnitavad mitmed V-Demis kasutatavad indeksid.

Lisaks eelnevale on McCormicki teooria ja Markoffi, White'i ja Huntingtoni järgi uued demokraatiad esile tõusnud tõepoolest viimase paarikümne aasta jooksul. Mitmete indeksite puhul on näha, et üldine arengutase nendes riikides on tõusnud ja seda eriti kiiresti 1990. aastate teisel poolel ning 2000. aastatel. Teatav kattuvus eriti usaldusvahemike osas mitmetes indeksites näitab, et vahe vähemarenenud riikide ja uute demokraatiade vahel ei ole olnud kuigi suur. Seda võib selgitada sellega, et vähemarenenud riikide hulgas võib olla selliseid riike, mis on oma arengutaset viimastel aastakümnetel tunduvalt parandanud ja samamoodi võib uute demokraatiade arengujaos olla riike, mis ei vasta enam peamistele demokraatia printsiipidele. Sellegipoolest võib väita, et McCormicki välja käidud uute demokraatiade arengujagu eksisteerib ja edasised uurimused näitavad, millised riigid sellest arengujaost esile kerkivad ja millised võivad maha jääda.

Kokkuvõte

Antud töös analüüsiti ja kirjeldati uute demokraatiate relevantsust ning uudsust tänapäeva demokraatia uuringutes. John McCormicki teooriale tuginedes toodi välja, kuidas varasemast kolme maailma käsitlusest arenesid välja kuus eristuvat arengujagu. Lisaks selgitati, millistele näitajatele tuginedes McCormick oma teooria välja töötas. Töös analüüsiti Varieties of Democracy andmebaasi põhjal erinevaid poliitilisi näitajaid, mille abil tõestati, kas lihtsamate ja peavoolu mõõteinstrumentide alusel tehtud järeldused on kehtivad ka keerukamat andmebaasi kasutades. V-Dem andmebaasis olevaid valimisdemokraatia indeksit ja liberaalsuse, osaluse, deliberatiivsuse ning egalitaarsuse komponentindekseid kasutades leiti, et uute demokraatiate arengujagu on selgelt eristuv kolme indeksi puhul ja osaliselt eristuv ühe indeksi puhul.

McCormicki teooria tugines peamiselt tuntud indeksitele, mille on välja töötanud Freedom House, Maailmapank, Transparency International, ÜRO ja mitmed teised institutsioonid. Analüüsi tulemusel loodud teooria arengujagudest võimaldas kontrollida, kas V-Dem andmebaasi näitel on uute demokraatiate arengujagu relevantne. Varasemast kirjandusest uute demokraatiate kohta leiti, et arengujao riikides on demokratiseerumine toimunud viimase paarikümne aasta jooksul, riigid on oma positsiooni aja jooksul mitmes mõistes parandanud, kuid probleeme on kodanikuühiskonna ja teiste aspektidega nagu näiteks korruptsioon, poliitiline osalus ning võimude lahusus. Lisaks mitmed teised vabadused, mis on liberaaldemokraatiates muutumas iseenesestmõistetavaks, kuid mis ei pruugi veel uute demokraatiate puhul laialt levinud olla. Vaatamata sellele leiti varasematest teooriatest, et demokraatia ei piirdu ainult lääneliku maailmaga ja demokraatlikke aspekte võib leida mitmetest maailmajagudest.

V-Dem andmebaasi arengusse on panustanud mitmeid teadlasi ja eksperte üle maailma ja seeläbi on hinnatud demokraatlikke aspekte paljudes riikides üle maailma. Kuna andmebaas sisaldab endas sadu erinevaid indekseid ja erinevaid demokraatia vorme, siis valiti uute demokraatiate arengujao uurimiseks välja 4 komponentindeksit ja valimisdemokraatia indeks, millest viimast peetakse üheks demokraatia alusindeksiks.

Kuna iga indeks võtab arvesse teatud aspekte demokraatiast, siis võimaldas nende analüüsimine välja selgitada uute demokraatiate ja teiste arengujagude paiknemise perioodil 1985-2012. Analüüsist selgus, et paljudes aspektides on uued demokraatiad kõrgemalt arenenud arengujagu kui vähemarenenud riigid. Ehkki paljudes aspektides jäävad uued demokraatiad liberaaldemokraatiatest maha, siis näiteks deliberatiivsuse indeksi puhul olid arengujaod alates 2000. aastast samal tasemel. Üleüldiselt on 2000. aastad kaasa toonud uute demokraatiate arengu tõusu ning varasemast kirjandusest selgus, et umbes sel perioodil hakkasid arengujao riigid sisemiselt rohkem arenema. Kõige enam eristusid ka usaldusvahemike vaatlemisel uued demokraatiad vähemarenenud riikidest valimisdemokraatia indeksi, liberaalsuse indeksi ja varem mainitud deliberatiivsuse indeksi puhul. Osaluse indeksi analüüs näitas, et uued demokraatiad ei eristu vähemarenenud riikidest ja egalitaarsuse indeksis analüüsist selgus, et kuigi keskmiste poolest on uued demokraatiad eraldiseisev arengujagu, siis usaldusvahemik seda ei kinnitanud.

Töö selgitas V-Dem andmebaasi uudsust ja olemust ning tõestas McCormicki näitel uute demokraatiate olemust. Lisaks sellele kirjeldati andmebaasi komponentindekseid ja seeläbi uusi võimalusi erinevaid demokraatia vorme mõõta. Sellest tulenevalt on võimalik edasistes uurimustes vaadata, mil määral aitab V-Dem uurida üksikuid riike uute demokraatiate arengujaost näiteks maailmajagude alusel. Nii oleks võimalik täpsemini välja selgitada, millistes aspektides on ühed või teised uued demokraatiad demokraatlikumad või ebademokraatlikumad. Uute demokraatiate arengujaos võib olla riike, mis tänaseks päevaks McCormicki käsitluse järgi enam sellese arengujaosse ei kuulu. Samamoodi võib teistes arengujagudes olla riike, mida võiks käsitleda uute demokraatiatena. Sellegipoolest on näha, et uued demokraatiad on uus ja omanäoline demokraatia vorm, mille uurimisega on võimalik V-Dem andmebaasi abil jätkata.

Kasutatud kirjanduse loetelu

1. Altman, David. 2016. "The Potential of Direct Democracy: A Global Measure (1900-2014)." *Social Indicators Research*, 1-21, Scopus®, EBSCOhost (külastatud 25.03.2017).
2. Brinks, Daniel. Coppedge, Michael. 2006. „Diffusion Is No Illusion.” *Comparative Political Studies* 39(4): 463-489.
3. Carothers, Thomas. 2002. „The end of the transition paradigm.” *Journal of Democracy* 13(1): 5-21.
4. Coppedge, Michael. Gerring, John. Altman, David. Bernhard, Michael. Fish, Steven. Hicken, Allen. Kroenig, Matthew. Lindberg, Staffan I. McMann, Kelly. Paxton, Pamela. Semetko, Holli A. Skaaning, Svend-Erik. Staton, Jeffrey. Teorell, Jan. 2011. „Conceptualizing and Measuring Democracy: A New Approach.” *Perspectives on Politics* 9(2): 247-267.
5. Coppedge, Michael. Gerring, John. Lindberg, Staffan I. Skaaning, Svend-Erik. Teorell, Jan. Andersson, Frida. Marquardt, Kyle L. Mechkova, Valeriya. Miri, Farhad. Pemstein, Daniel. Pernes, Josefine. Stepanova, Natalia. Tzelgov, Eitan. Wang, Yi-ting. 2015a. “V-Dem Methodology v5.” Varieties of Democracy (V-Dem) Project.
6. Coppedge, Michael. Gerring, John. Lindberg, Staffan I. Skaaning, Svend-Erik. Teorell, Jan. 2015b. „V-Dem Comparisons and Constrasts with Other Measurement Projects.” Varieties of Democracy (V-Dem) Project.
7. Coppedge, Michael. Gerring, John. Lindberg, Staffan I. Skaaning, Svend-Erik. Teorell, Jan. Altman, David. Bernhard, Michael. Fish, M. Steven. Glynn, Adam. Hicken, Allen. Knutsen, Carl Henrik. McMann, Kelly. Paxton, Pamela. Pemstein, Daniel. Staton, Jeffrey. Zimmerman, Brigitte. Sigman, Rachel. Andersson, Frida. Mechkova, Valeriya. Miri, Farhad. 2016. “V-Dem Codebook v6.” Varieties of Democracy (V-Dem) Project.
8. Dahl, Robert. 1982. *Dilemmas of Pluralist Democracy*. New Haven: Yale University Press, 11.

9. Freedom House. 2015. "Freedom in the World 2015. Methodology." <https://freedomhouse.org/report/freedom-world-2015/methodology> (külastatud 18.01.2017).
10. Geddes, Barbara. 1999. "What do we know about democratization after twenty years?" *Annual Review of Political Science* 2(1): 115-144.
11. Gwartney, James. Lawson, Robert. Hall, Joshua. 2016. *Economic Freedom of the World: 2016 Annual Report*, Fraser Institute.
12. Haggard, Stephan. Kaugman, Robert R. „Democratization During the Third Wave." *Annual Review of Political Science* 19: 125-144.
13. Huntington, Samuel. 1991. „Democracy's Third Wave." *Journal of Democracy* 2(2): 12-34.
14. Kaufmann, Daniel. Kraay, Aart. Mastruzzi, Massimo. 2011. "The Worldwide Governance Indicators: Methodology and Analytical Issues." *Hague Journal on the Rule of Law* 3(2): 220-246.
15. Lijphart, Arend. 2007. *Thinking about Democracy: Power Sharing and Majority Rule in Theory and Practice*. London, New York: Routledge.
16. Lindberg, Staffan I. Coppedge, Michael. Gerring, John. Teorell, Jan. „V-Dem: A New Way to Measure Democracy." *Journal of Democracy* 25(3): 159-169.
17. Markoff, John. White, Amy. 2009. „The Global Wave of Democratization." In *Democratization*, eds. Christian Haerpfer et al. New York: Oxford University press, 55-69.
18. McCormick, John. 2013. *Comparative Politics in Transition*. Boston:Wadsworth.
19. Mechkova, Valerija. Sigman, Rachel. 2016. „Varieties of Democracy (V-Dem)." Varieties of Democracy Institute: V-Dem Policy brief, No. 5.
20. Møller, Jørgen. Skaaning, Svend-Erik. 2013. „The Third Wave: Inside the Numbers." *Journal of Democracy* 24(4): 97-109.
21. Munck, Gerardo L. Verkuilen, Jay. 2002. "Conceptualizing and measuring democracy." *Comparative Political Studies* 35(1): 5-34.
22. Piccone, Ted. 2011. „Do New Democracies Support Democracy?: The Multilateral Dimension." *Journal of Democracy* 22(4): 139-152.

23. Pickel, Susanne. Breustedt, Wiebke. Smolka, Theresia. 2016. "Measuring the quality of democracy: Why include the citizens' perspective?" *International Political Science Review* 3(5): 645-655.
24. Ringen, Stein. 2011. „The Measurement of Democracy: Towards a New Paradigm.” *Society* 48(1): 12-16.
25. Saha, Shrabani. Gounder, Rukmani. Su, Jen-Je. 2012. "Is there a 'consensus' towards transparency international's corruption perceptions index?" *International Journal of Business Studies* 20(1):1-10.
26. Savage, Lee. 2016. „Party system institutionalization and government formation in new democracies.“ *World Politics* 68(3): 499-537.
27. Schmitter, Philippe C. Karl, Terry Lynn. 1991. „What Democracy is ... and is not.“ *Journal of Democracy* 2(3): 75-88.
28. Śleszyński, Jerzy. 2016. "Human Development Index revisited." *Research papers of Wrocław University of Economics* 435: 40-55.
29. The Economist. 2007. "Liberty and justice for some." 22. august, <http://www.economist.com/node/8908438> (külastatud 18.01.2017).

Summary

NEW DEMOCRACIES AS A NEW CONCEPT IN DEMOCRACY RESEARCHES

Bachelor's thesis analyses new democracies according to John McCormick's theory. This theory rejects the Three Worlds typology and creates a new one consisting of six arenas. These arenas are liberal democracies, new democracies, less-developed states, marginal states, communist and postcommunist states and islamic states. Author analyses the relevance of new democracies according to Varieties of Democracy (V-Dem) database, which takes into account new concepts and ideas of democracy research. Thesis focuses on the innovation of V-Dem database in comparison to other democracy indices used by McCormick, developed by institutions such as Freedom House, World Bank, Transparency International, United Nations and other. The main research tasks were to explain McCormick's methodology; enlighten what other authors have written about new democracies and democracy researches; analyse new democracies by using democracy indices from V-Dem database.

It was found that new democracies are a relevant concept since 1980-1990s and states have developed themselves in different democratic aspects. Despite this, other authors have found that new democracies often lack of transparency, have problems with corruption and weaker civil societies than liberal democracies. Nevertheless, many authors have agreed that terms such as new or developing democracies are relevant in today's world. Therefore, it was necessary to analyse whether this concept can also be explained with V-Dem database. This database is innovative in many ways: it takes into account many states all over the world, has hundreds of different democracy indicators and its indicators go back to year 1900. Therefore, author chose 5 different democracy indices: electoral democracy index (v2x_polyarchy), liberal component index (v2x_liberal), participatory component index (v2x_partip), deliberative component index (v2xdl_delib) and egalitarian component index (v2x_egal). Moreover, these democracy indicators consist of other indicators, which all take into account certain aspects of

democracies. By using these indicators, McCormick's six arenas were measured on interval scale from 0 to 1. Analysis was conducted from 1985 to 2012, because it was found that new democracies started to develop in 1980-1990s and V-Dem database had most complete indicators from 2012 data. Author made graphs using Stata software. Moreover confidence intervals were added to democracy indice graphs and subcomponents of indexes were graphed in extras.

The main findings were that new democracies started to develop in 1980-1990s as explained by other authors. Moreover, it was found that 3 out of 5 democracy indices clearly describe new democracies as a new concept. These indices were electoral democracy index, liberal component index and deliberative component index. In addition, in terms of deliberative component index, new democracies were very similar to liberal democracies since 2000s. Participatory component index was the only index, which in period 1985-2012 showed almost no divergence between new democracies and less-developed states. In order to improve the graphs author added confidence intervals to find out if and how means of indexes differ from confidence intervals. It was found that egalitarian component index explains new democracies as a separate arena when analysing means, but did not show effect when analysing confidence intervals. All in all, it was found that new democracies are a new concept in democracy researches, but developments are still needed in order to become more democratic especially in terms of participation and egalitarian components.

Author recommends to continue with researches on new democracies. The concept is clearly relevant in today's world, where democracy has become one of the leading regimes in politics. Moreover, the V-Dem database gives opportunities for future researches in various areas such as case-studies of new democracies or measuring new democracies by continents. The database contains many different indicators and proves that signs of democracy can be found from different states. What is more, it is possible to analyse whether there are new democracies that are not clearly applicable to this arena any more and if there are states from less-developed arena that could be considered as new democracies.

Lihthitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina _____Karl Rammo _____

(*autori nimi*)

(isikukood: _____39502252773_____)

annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihthitsentsi) enda loodud teose

_____ Uued demokraatiad kui uus nähtus demokraatia
uuringutes _____,

(*lõputöö pealkiri*)

mille juhendaja on _____Vello Andres Pettai_____

(*juhendaja nimi*)

1. reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;
2. üldsusele kättesaadavaks tegemiseks ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace'i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;
3. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile;
4. kinnitan, et lihthitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Tartus/Tallinnas/Narvas/Pärnus/Viljandis, _15.05.2017__ (*kuupäev*)

_____
(*allkiri*)